

MODUŁ V

Wybrane zagadnienia z metodyki nauczania zintegrowanego

Dojrzałość szkolna rozumiana jest jako osiągnięcie przez dziecko odpowiedniego stopnia rozwoju intelektualnego, emocjonalnego, społecznego i fizycznego, który umożliwi mu adaptację do warunków życia szkolnego oraz opanowanie treści programowych klasy pierwszej. Wśród czynników od których zależy dojrzałość szkolna należy wymienić: warunki bytowe dziecka, wykształcenie rodziców, wychowanie przedszkolne, zdolności dziecka i jego zdrowie. Rodzice pragną, aby ich dziecko było dobrym uczniem, by osiągało efekty w nauce, a każde dziecko chce mieć dobre oceny, chce być zauważane, chwalone, wyróżniane, nagradzane. Jednakże wielu rodziców odczuwa lęk, niepokój posyłając dziecko do pierwszej klasy. Dotyczy to zwłaszcza tych rodziców, którzy obserwując swoje dziecko zauważają, że nie lubi ono czytać książeczek, rysować, że nie trzyma się linii przy rysowaniu szlaczeków, nie potrafi złożyć z liter prostego wyrazu, wyróżnić głosek w wyrazie, że pisze literki lub cyferki w odwrotnym kierunku (tzw. pismo lustrzane). Niektórych rodziców mogą też niepokoić takie zachowania jak niechęć przebywania z innymi dziećmi, nieśmiałość lub zbytnia ruchliwość, konflikty z rówieśnikami, niewyraźna mowa dziecka, itd. To wszystko świadczy o tym, że rodzice są utwierdzeni w przekonaniu, iż nie wystarczy umiejętność czytania, liczenia czy pisania, by mieć sukcesy w szkole. Dziecko przekraczające próg szkolny powinno zatem posiadać zespół umiejętności określanych jako dojrzałość szkolna.

Dojrzałość fizyczna to ogólna sprawność organizmu i zdrowie dziecka. Dziecko powinno dysponować odpowiednim zasobem sił fizycznych i odpornością na wysiłek. Siedzenie w ławce przez kilka lekcji, noszenie ciężkiego tornistra szkolnego, przebywanie w hałasie, wykonywanie różnych zadań umysłowych jest trudne nawet dla dziecka zdrowego, silnego i sprawnego. Przy takich czynnościach jak pisanie, rysowanie, wycinanie, wydzieranie, konstruowanie itd. potrzebna jest dobra sprawność rąk, koordynacja ruchowa i koordynacja ruchowo-wzrokowa. W przeciwnym wypadku uczeń szybko się męczy, bołą go ręce, oczy, głowa, ruchy będą powolne, nieharmonijne, sztywne, kanciaste, mało precyzyjne. Mogą też występować współruchy, czyli dodatkowe ruchy służące rozładowaniu nadmiernego napięcia np. poruszanie językiem przy pisaniu lub rysowaniu.

Dojrzałość umysłowa dziecka przejawia się w zainteresowaniu nauką, zwłaszcza czytaniem, pisaniem, liczeniem, zaciekawieniem zjawiskami zachodzącymi w najbliższym otoczeniu. Dziecko dojrzałe umysłowo potrafi skoncentrować uwagę przez dłuższy czas na tej samej czynności, potrafi śledzić treść opowiadanej czy czytanej bajki. Samo przewiduje zakończenie niektórych bajek, opowiadań. Jego mowa jest poprawna pod względem artykulacyjnym, a słownictwo bogate. Dziecko dojrzałe do szkoły potrafi doprowadzić rozpoczętą pracę do końca, bo ciekawi go wynik swojej pracy.

O poziomie umysłowym dziecka świadczą nie tylko jego wypowiedzi ale też jego rysunki. Rysunki dzieci dojrzałych są bogate w treść, kolory, zawierają dużo szczegółów, są prawidłowo rozmieszczone na kartce. Przy odwzorowywaniu zachowany jest właściwy kierunek, od lewej do prawej krawędzi kartki i z góry na dół.

O dojrzałości społecznej mówimy wtedy, gdy dziecko prawidłowo nawiązuje kontakty z rówieśnikami i dorosłymi, respektuje podstawowe zasady współżycia w zespole, przestrzega reguł życia w zbiorowości, dotrzymuje umów krótkoterminowych, podejmuje samodzielne działania. Samodzielność dotyczy nie tylko czynności samoobsługowych jak mycie się, ubieranie i rozbieranie, ale dotyczy to także samodzielnego przygotowania się do lekcji, spakowania tornistra, pamiętania o swoich obowiązkach. W różnych sytuacjach społecznych rozeznania, co jest dobre, a co złe (np. że nie wolno krzywdzić innych, niszczyć cudzej własności, przywłaszczać sobie znalezionych rzeczy). Dziecko, które osiągnęło

dojrzałość społeczną szybciej adaptuje się w nowym środowisku szkolnym. Przejawem niedojrzałości społecznej jest stałe domaganie się uwagi nauczyciela, ciągłego zainteresowania, wyróżniania ich. Dzieci niedojrzałe społecznie mogą też izolować się od grupy, stronić od kolegów, unikać wspólnych zabaw łatwo poddawać się dominacji kolegów, wykazywać bierność, nieśmiałość, lękliwość, małomówność.

Dojrzałość emocjonalna to zdolność do przeżywania bogatego i zróżnicowanego świata uczuć, to odpowiednia do wieku umiejętność wyrażania swoich emocjami. Impulsywność reakcji u 7 latka ulega obniżeniu, zaś czas przeżywania różnych stanów wydłuża się. Uczeń dojrzały emocjonalnie odczuwa więź ze swoją grupą, z klasą, z panią. Przeżywa różne radości i smutki związane z życiem klasy. Dojrzały emocjonalnie 7 latek prawidłowo reaguje na pozytywne bądź negatywne uwagi dotyczące zachowania i postępów w nauce, nie załamuje się z byle powodów. Dziecko niedojrzałe emocjonalnie jest wybuchowe, drażliwe, agresywne, złości się lub płacze z błahego powodu, często popada w konflikty z kolegami. Może też być zahamowane, załęcznione, niepewne, napięte, nadwrażliwe, płacziwe. Taki typ dziecka boi się głośniejszych uwag nauczyciela nawet, gdy nie dotyczą ich samych. Czasami skarżą się na bóle głowy, brzucha, bezsenność, bywa, że przed wyjściem do szkoły mają wymioty, biegunkę.

Paradygmaty edukacyjne we współczesnej pedagogice wczesnoszkolnej.

Paradygmat z łac. „paradegima” to wzór, schemat, model, szablon, paradygmaty we współczesnej pedagogice dotyczą organizowania edukacji, koncepcji pracy nauczyciela, aktywności edukacyjnej; M. Cackowska podaje 7 paradygmatów:

1. orientacja na ucznia (wielostronny, harmonijny rozwój),
2. zastąpienie nauczania przedmiotowo-lekcyjnego różnymi formami nauki zintegrowanej; wykorzystanie wiedzy z różnych dziedzin; kształtowanie w dziecku scalonego obrazu świata,
3. ograniczenie nauczania pośredniego opartego na podręcznikach i słownym przekazie wiedzy,
4. opieranie się na aktywności i samodzielności uczniów, wiązaniu poznania z działaniem; stosowanie różnych metod aktywizujących, stymulujących, ekspresyjnych,
5. dostosowanie procesu kształcenia do możliwości rozwojowych i intelektualnych ucznia; do ich potrzeb i zainteresowań,
6. łączenie poznania z wychowywaniem; wdrażanie do współzycia, współdziałania; edukacja ma charakter otwarty, prospołeczny, ma wdrażać do aktywności społecznej, odpowiedzialności za siebie,
7. zmiana klimatu w szkole, uczynienie z niej placówki przyjaznej dziecku; życzliwość, empatia, pomoc ze strony nauczyciela, maksymalne ograniczenie kar, podmiotowe traktowanie ucznia.

Integrację należy traktować jako zasadę nauczania (W. Szewczuk) czyli, normę, regułę postępowania dydaktycznego. Odnosi się nie tylko do czynności nauczyciela, ale również do czynności uczniów. Polega na takim nauczaniu, w którym ukazane są związki: zarówno między przedmiotami nauczania realizowanymi w obrębie danej klasy I, II, III (czyli w układzie poziomym), jak i między przedmiotami nauczania realizowanymi na pierwszym szczeblu kształcenia od klasy I do III (w układzie pionowym). Zasadę integracji na szczeblu nauczania wczesnoszkolnego skutecznie wspierają zasady (Duraj-Nowakowa):

- pogłębłości, czyli respektowania drogi między konkretem, a abstrakcją;
- efektywności, czyli związku między celami, a wynikami kształcenia;

- przystępności, czyli pokonywania trudności uczniów w poznawaniu i przekształcaniu rzeczywistości;
- indywidualizacji i uspołecznienia, czyli związku interesów ucznia, jako jednostki i grupy klasowej, jako zbiorowości;
- systemowości, czyli porządkowania wiedzy uczniów;
- związku teorii z praktyką, czyli harmonijnego wiązania wiedzy z praktyką życia codziennego.

Według tej teorii w nowoczesnym procesie dydaktycznym powinny być połączone sposoby nauczania i uczenia się:

- przyswajanie gotowych wiadomości,
- odkrywanie nowych wiadomości przez rozwiązywanie problemów,
- przeżywanie czyli budzenie pożądanych uczuć u dzieci,
- różnorodne formy działań u dzieci.

Rozwiązanie tych sposobów nauczania, uczenia się w całość będzie stanowić integrację.

Czterem drogom nauczania odpowiadają metody nauczania: podające, poszukujące, eksponujące (waloryzacyjne) i praktyczne.

Istota integracji nauczania integralnego, kształcenia zintegrowanego

Integracja (łac. integratio) to zespolenie się, scalenie, tworzenie całości z części. W przypadku edukacji - to taka forma nauczania której celem jest pokazywanie związków między wszystkimi przedmiotami oraz ukazywanie nauki jako całości. Istotą zaś jest nabywanie kompetencji przez aktywne działanie, uczenie się wszystkimi zmysłami. Założeniem integracji jest więc stymulowanie rozwoju uczniów i inicjowanie ich działań, zaspokajanie ich potrzeb, wspieranie dążeń i aspiracji. Należy postrzegać dziecko jako niepowtarzalną całość, respektować różnice wynikające z jego indywidualnego rozwoju, uwzględniać jego wewnętrzny potencjał. Nauczanie integralne to taka organizacja procesów edukacyjnych, która polega na stwarzaniu warunków do wszechstronnej działalności podporządkowanej określonym zadaniom integrującym w sobie różne treści skupione we wspólnym bloku tematycznym. Integracja polega tu na łączeniu celów, treści, form realizacyjnych, różnych dziedzin i form aktywności dzieci i nauczyciela w ramach wspólnych jednostek tematycznych. Nauczanie zintegrowane, kompleksowe eliminuje rozproszenie bliskich sobie lub spokrewnionych treści kształcenia, likwiduje przedziały międzyprzedmiotowe, poszufladkowanie informacji o świecie, scala wiedzę o kulturze, przyrodzie, społeczeństwie. Dziecko jest spójną, zintegrowaną całością i dlatego należy je wspomagać w rozwoju całościowym, a nie tylko w umysłowym - intelektualnym. Wszystkie sfery: psychiczna, fizyczna i umysłowa muszą rozwijać się równomiernie ponieważ przewaga rozwoju jednej ze sfer wpływa niekorzystnie na pozostałe. Zintegrowany jest również świat, w którym dziecko żyje, dlatego też musi go poznawać w całości, w jego związkach i zależnościach. Dziecko doświadcza i przeżywa zintegrowaną rzeczywistość w różnych jej aspektach: intelektualnym, motywacyjno-emocjonalnym i działaniowym. Idea nauczania zintegrowanego najlepiej może być realizowana właśnie na szczeblu nauczania początkowego. Zamiast tradycyjnych programów wprowadza się tzw. podstawy programowe, lekcyjną formę organizacyjną nauczania zastępuje się inną formą zwaną dniem pracy i aktywności dzieci. Zajęcia edukacyjne prowadzi nauczyciel według ustalonego przez siebie planu. Dzięki integracji w edukacji wczesnoszkolnej dziecko może aktywnie tworzyć swój własny, wewnętrzny świat, proponować własne rozwiązania różnych sytuacji, wykazywać się pomysłowością. Integracja w edukacji wczesnoszkolnej to z jednej strony łączenie czy scalanie treści, a z drugiej łączenie form aktywności dzieci. Daje ona wreszcie szansę do tego, by szkoła dała się lubić, była ciepła i ludzka.

Edukacja wczesnoszkolna ma mieć treści podstawowe zawierające się w edukacjach: polonistycznej, matematycznej, środowiskowej, plastycznej, muzycznej, technicznej, zdrowotnej. Zatem przemiany jakie zachodzą obecnie w wielu dziedzinach naszej rzeczywistości, wyznaczają nowe zadania edukacji szkolnej. Podejmując te wyzwania, edukacja powinna wspomagać i ukierunkowywać wielostronny rozwój człowieka, realizować zadania stymulacyjne, opiekuńcze oraz korektywno-wychowawcze. Tak więc nauczanie integralne na poziomie edukacji wczesnoszkolnej ma być koncepcją najbardziej sprzyjającą rozwojowi, na co wskazuje jego geneza i wcześniejsze próby urzeczywistniania w praktyce edukacyjnej. J. Hanisz uważa, że ideą integracji jest całkowite zogniskowanie na dziecku i jego rozwoju.

Podstawowe założenia kształcenia zintegrowanego.

Jednym z najważniejszych założeń edukacji zintegrowanej jest wspieranie wszechstronnego rozwoju każdego ucznia. Poprzez wielopłaszczyznowe działania edukacyjne uczeń może harmonijnie się rozwijać, realizować swoje cele, dojrzewać do pełnienia różnych ról w społeczeństwie. Edukacja ma utwierdzać dziecko w przekonaniu o tym, że jest wartościowe, i prowadzić do samorealizacji. Cele edukacji poprzedzają rozpoczęcie procesu kształcenia, wyznaczają efekty uczenia się i nauczania. W klasyfikowaniu dominują ujęcia opisowe, cele klasyfikuje się na ogólne, pośrednie, szczegółowe i operacyjne. Operacjonalizacja celów sprawia że uczeń będzie świadomy tego co zna, rozumie, umie i chce. Cele określone są w podstawach programowych. W edukacji zintegrowanej odstąpiono od tradycyjnego podziału treści na przedmioty nauczania. W ramach każdego ośrodka sformułowane są tematy dni, wokół których n -l organizuje działania uczniów. Na poszczególne dni przewiduje się odrębne tematy, które współtworzą dany ośrodek pracy. W ramach ośrodków występują treści: językowe, literackie, matematyczne, przyrodnicze, plastyczne, muzyczne, ćwiczenia fizyczne. Zajęcia nauczyciel prowadzi wg ustalonego planu na podstawie treści programowych. Program powinien zawierać: założenia programowe, zadania, cele kształcenia, materiał nauczania związany z celami kształcenia zintegrowanego, zasady realizacji, opis przewidzianych osiągnięć uczniów, propozycję oceny opisowej. W nauczaniu zintegrowanym kładzie się nacisk na dochodzenie do wiedzy. Zadaniem ucznia jest analizowanie, porównywanie świeżo przyswojonych treści ze zdobytymi wcześniej oraz dokonywanie syntezy i przekształcanie ich.

Założenia i cele edukacji zintegrowanej wg J. Hanisz cel to zamierzony stan końcowy, efekt uzyskany w procesie kształcenia dziecka, by w miarę swych możliwości było przygotowane do życia w zgodzie z ludźmi, przyrodą i samym sobą. Edukacja ma utwierdzić ucznia w przekonaniu, że jest wartościowe, a uczenie się może dawać satysfakcję. Z celu nadrzędnego J. Hanisz wyprowadza cele szczegółowe:

- kształtowanie kompetencji komunikowania się z ludźmi,
- kształtowanie kompetencji współdziałania i współżycia z ludźmi,
- kształtowanie kompetencji posługiwania się metodami poznawania rzeczywistości,
- kształtowanie kompetencji wyodrębniania, opisywania i wyjaśniania związku między naturalnymi składnikami środowiska przyrodniczego a życiem i działalnością człowieka,
- kształtowanie kompetencji odbiorcy wytworów sztuki i przyszłego ich twórcy,
- kształtowanie kompetencji użytkownika wytworów techniki i przyszłego wynalazcy;

Tak sprecyzowane cele obejmują swoim zakresem całość oddziaływań edukacyjnych i wskazują wszelkie możliwe warunki do: odkrywania i nabywania podstaw wiedzy o świecie, doświadczania przeżyć estetycznych, artystycznych, sportowych, naukowych i społecznych, do rozwijania wyobraźni dziecka i jego kreatywności.

Płaszczyzny, typy i obszary integracji

Zasadnicze typy integracji wywodzą się z dwóch przeciwstawnych modeli edukacji szkolnej:

- ześrodkowanych na materiale nauczania,
- ześrodkowanych na uczącym się dziecku.

Płaszczyzny integracji:

a) integracja treści – scalenie, łączenie treści należących do programów różnych przedmiotów w logicznie powiązane struktury;

b) integracja celów – łączne realizowanie celów poznawczych, kształcących i wychowawczych oraz przenikanie się procesu nauczania i wychowania;

c) integracja metodyczna - stosowanie różnorodnych, wzajemnie uzupełniających się metod i form edukacyjnej pracy uczniów w celu harmonijnego rozwijania uczniów w trakcie podejmowania wielokierunkowej aktywności;

d) integracja w aspekcie organizacyjnym – naprzemienne stosowanie różnych rodzajów aktywności uczniów w odcinkach czasowych regulowanych możliwościami, potrzebami, rytmem biologicznej sprawności uczniów (za podstawową jednostkę uznaje się dzień zintegrowanych zajęć)

Istota pracy pedagogicznej nauczyciela.

Współczesny nauczyciel powinien działać wg następujących kryteriów:

I. Wybór koncepcji edukacji:

Zdaniem R. Więckowskiego można wyróżnić co najmniej 4 koncepcje edukacji:

- istotą pracy pedagogicznej nauczyciela jest organizowanie warunków, aby dzieci mogły w różny sposób wyrażać siebie,
- praca powinna polegać na organizowaniu szeroko rozumianego doświadczenia dziecka,
- koncepcja edukacji może być oparta na tzw urabianiu dziecka wg zewnętrznie przyjmowanych wartości,
- po czwarte – koncepcja eksponuje potrzebę tworzenia przez nauczyciela możliwości bogatego środowiska informacyjnego, wspierającego rozwój potrzeb i ciekawości poznawczej świata.

II. Znajomość kryteriów wyboru programu i podręcznika oraz sposób ich interpretacji. Uwzględnia się : koncepcję integracji, proporcjonalność w doborze treści, redakcję językową, czytelność programu i podręcznika, koncepcję graficzną.

III. Kierunki aktywności edukacyjnej dzieci, a formułowanie tematów zajęć kierunki aktywności odzwierciedlone są w temacie zajęć. Obecnie panuje duża dowolność, pomysłowość i możliwość improwizacji nauczycieli są nieograniczone. R. Więckowski podaje, że można konstruować tematy • przedmiotowe (odnoszące się do przedmiotu pracy ucznia), • instrumentalne (podnosi się do rangi istotnej treści pracy pedagogicznej środek dydaktyczny, narzędzie), • umiejętnościowe (preferują rozwijanie umiejętności językowych dzieci w procesie dydaktycznym).

IV. Organizacja dnia aktywności dziecka - powinna być zgodna z rytmem biologicznym i wydolnością psychiczną dziecka.

V. System oceniania ucznia podstawowym elementem oceniania jest ocena opisowa; należy prowadzić obserwację i rejestrowanie spostrzeżeń wskazujących na osiągnięcia i trudności;

VI. Dokumentacja pracy nauczyciela i aktywności dziecka – dziennik zajęć, arkusz ocen, arkusz obserwacji, formy oceniania opisowego, a także sposobu redagowania oceny na świadectwie szkolnym, formy współpracy z rodzicami.

VII. Działania nauczyciela sprzyjające podnoszeniu jakości kształcenia - uczy samodzielnego uczenia się, interesująco prowadzi zajęcia, umożliwia uczniowi pełnienie różnych ról, stosuje różne formy i ciekawe metody pracy, itp.

Kompetencje nauczyciela.

Zdefiniowanie pojęcia kompetencje przysparza badaczom немало kłopotów.

- M. Szymczak kompetencje rozumie jako zakres uprawnień, pełnomocnictw, zakres czyjejs wiedzy, umiejętności lub odpowiedzialności.
- W. Okoń podaje, że w pedagogice kompetencja jest podstawowym warunkiem wychowania jako zdolność do określonych obszarów zadań. Jest rezultatem procesu uczenia się.
- M. Czerepaniak-Walczak podaje szerszą definicję pojęcia i odnosi ją do podmiotu (osoby określanej). Jej zadaniem kompetencja to szczególna właściwość, wyrażająca się w demonstrowaniu na wyznaczonym przez społeczne standardy poziomie, umiejętności adekwatnego zachowania się oraz przyjmowaniu na siebie odpowiedzialności za nie. Jest to dyspozycja osiągnięta przez wyuczenie, uświadamiana przez człowieka, możliwa do zaobserwowania przez innych.

Na strukturę kompetencji składa się:

- umiejętność adekwatnego zachowania się,
- świadomość potrzeby i przewidywanie skutków zachowania,
- przyjęcie odpowiedzialności za skutki.

Zdaniem W. Strykowskiego kompetencje nauczycielskie można podzielić na trzy grupy:
✓ merytoryczne – dotyczące treści nauczanego przedmiotu, ✓ dydaktyczno-merytoryczne dotyczące warsztatu pracy nauczyciela i ucznia ✓ wychowawcze dotyczące różnych sposobów oddziaływania na ucznia.

Być kompetentnym w danej dziedzinie oznacza opanować dużą liczbę umiejętności elementarnych oraz mieć konkretną wiedzę o miejscu, czasie i sposobie ich zastosowania.
(S. Dylak)

Trudności nauczycieli w edukacji zintegrowanej

- ✓ brak merytorycznego i metodycznego przygotowania do takiej „strategii” edukacyjnej,
- ✓ przeszkody administracyjne (niedostosowanie, nadmierna ilość dokumentacji),
- ✓ utrudnieniem jest program przystosowany do nauczania systemem lekcyjno-klasowym,
- ✓ brak odpowiednich pomocy dydaktycznych,
- ✓ nieumiejętność przeniesienia posiadanej wiedzy teoretycznej nt założeń
- ✓ koncepcji nauczania zintegrowanego na grunt konkretnych, codziennych rozwiązań
- ✓ brak doświadczeń w planowaniu i przygotowaniu zintegrowanych jednostek tematycznych,
- ✓ duże szkoły (molochoy), hałas; potrzeba wydzielenia sal lekcyjnych klas I-III od klas starszych,
- ✓ dyżury nauczycieli na przerwach,
- ✓ zbyt liczne klasy,
- ✓ większość literatury dotyczącej problemów teorii i praktyki to różnorodne metodyki szczegółowe, w których dominuje przedmiotowe podejście do edukacji.

Trudności uczniów w edukacji zintegrowanej.

Edukacja wczesnoszkolna to szczególnie etap nauki dziecka, gdyż ma ogromny wpływ na jego dalsze losy szkolne. Dlatego niezwykle ważne jest zapewnienie dziecku powodzenia od początku pobytu w szkole, co wiąże się z rozpoznawaniem trudności szkolnych i zapobieganiem im. Trudności szkolne są związane ze stanem psychicznym ucznia, w którym odbija się określona sytuacja zewnętrzna lub wewnętrzna hamująca jego rozwój.

Pojawiające się trudności w nauce są przyczyną powstawania niepowodzeń szkolnych do których można zaliczyć:

Nierównomierny rozwój psychofizyczny dzieci, którego symptomami są m.in. zaburzenia w rozwoju emocjonalno- społecznym, w sprawności ruchowej oraz percepcji wzrokowo-słuchowej. Wielu uczniów rozpoczynających naukę szkolną przejawia nadpobudliwość psychoruchową. Dzieci te nie potrafią się skupić na zajęciach, usiedzieć w jednym miejscu. Często zmieniają pozycję, bawią się przyborami, przeszkadzają innym, zachowują się nieadekwatnie do sytuacji. Łatwo wchodzą w konflikty z rówieśnikami i dorosłymi, w działaniu są chaotyczne i niedokładne.

Obniżenie pobudliwości psychoruchowej- dzieci te są mało aktywne, spokojne i skłonne do naśladowania innych. Podczas zajęć nie wykazują wyraźnych zainteresowań nie przejawiają żadnej inicjatywy, sprawiają wrażenie zahamowanych emocjonalnie.

Obniżenie sprawności ruchowej- przejawia się to w zbyt wolnym tempie wykonywania czynności, małej precyzji ruchów, wzmożonym napięciu mięśniowym oraz nieprawidłowej koordynacji wzrokowo- ruchowej.

Nieprawidłowa lateralizacja - przewaga czynności jednej połowy ciała nad drugą co utrudnia rozróżnienie strony lewej i prawej.

Kłopoty z opanowaniem techniki czytania i pisania - przyczyną są zaburzenia m.in. percepcji wzrokowo-słuchowej i percepcji słuchowej, dysleksja i dysgrafia – trudności w procesie czytania i pisania, których pojawienie się jest spowodowane deficytami rozwoju funkcji percepcyjno-motorycznych;

Zaburzenia w rozwoju mowy dziecka (seplenienie, reranie, jąkanie), powoduje to także trudności w komunikowaniu;

Niesystematyczna praca i nieodpowiednia technika uczenia się.

Problem niepowodzeń jest bardzo złożony i uwarunkowany wieloma wzajemnie powiązаныmi przyczynami. Środowisko, w którym dziecko żyje wywiera znaczny wpływ na jego poziom intelektualny, co w znacznym stopniu decyduje o rezultatach pracy dydaktycznej szkoły.

Kompetencje kluczowe, a kompetencje przedmiotowe ucznia – (kompetencje = odpowiedni zakres wiedzy i umiejętności).

Nadrzędnym celem edukacji wczesnoszkolnej jest wspomaganie dziecka w jego całościowym rozwoju (fizycznym, intelektualnym, kulturalnym, moralnym, emocjonalnym i duchowym.)

Z celu nadrzędnego można wyprowadzić następujące cele szczegółowe (kompetencje kluczowe wg J. Hanisz):

Kształtowanie kompetencji:

- komunikowania się z ludźmi;
- współdziałania i współżycia z ludźmi;
- posługiwania się metodami poznawania rzeczywistości;
- wyodrębniania, opisywania, wyjaśniania związku między naturalnymi składnikami środowiska przyrodniczego a życiem i działalnością człowieka;
- odbiorcy wytworów sztuki i przyszłego ich twórcy;
- użytkownika wytworów techniki i przyszłego wynalazcy;

W nauczaniu zintegrowanym nacisk kładzie się na dochodzenie do wiedzy, a nie tylko na przyswajanie wiadomości.

Kompetencje przedmiotowe skupiają w sobie zakres wiedzy z przedmiotów takich jak: język ojczysty, matematyka, przyroda, geografia, muzyka, technika, gimnastyka itp., a zebranych w Podstawie Programowej opracowanej i zatwierdzonej przez Ministerstwo Oświaty w 1999 roku.

Standardy osiągnięć i standardy wymagań na etapie edukacji zintegrowanej

Standardy wymagań:

- Umiejętności służące zdobywaniu wiedzy (czytania, pisania i rachowania)
- Umiejętności nawiązywania i utrzymywania poprawnych kontaktów z innymi dziećmi, dorosłymi itd.
- Poczucie przynależności do społeczności szkolnej, środowiska lokalnego, regionu kraju
- Umiejętności działania w różnych sytuacjach szkolnych i pozaszkolnych
- Rozbudzanie potrzeby kontaktu z przyrodą

Standardy osiągnięć:

- wypowiada się jasno wyraźnie, poprawnie w rozwiniętej uporządkowanej logicznie kilkuzdaniowej formie
- uważnie słucha swojego rozmówcy
- czyta głośno, płynnie, wyraziście, respektując znaki przystankowe
- czyta cicho ze zrozumieniem
- pisze poprawnie pod względem gramatycznym i ortograficznym krótkie opowiadania, list, życzenia, ogłoszenie, zawiadomienie itp.
- określa kierunki przestrzeni oraz położenie wskazanego przedmiotu
- klasyfikuje przedmioty wg obranej cechy
- rozpoznaje, nazywa i wymienia istotne cechy prostych figur geometrycznych
- posługuje się liczbą w jej aspektach
- wykonuje w pamięci i pisemnie cztery podstawowe działania na liczbach
- określa czas za pomocą kalendarza i zegara
- mierzy długość, pojemność masę
- rozwiązuje proste zadania tekstowe
- identyfikuje się z rodziną, jej tradycjami i preferowanymi wartościami
- jest koleżeński wobec rówieśników, potrafi rozwiązać konflikty bez stosowania agresji
- zna tradycje i ważniejsze elementy kultury regionu, w którym mieszka
- zna nazwę kraju, jego symbole, barwy narodowe, itd.
- odczytuje z ruchu, gestu, mimiki stany potrzeby i przeżycia drugiego człowieka
- zna i respektuje umowne znaki drogowe, znaki ostrzegawcze na urządzeniach technicznych itp.
- prowadzi proste obserwacje, doświadczenia i eksperymenty przyrodnicze,
- przewiduje i ocenia skutki działań
- korzysta umiejętnie z różnych źródeł informacji; posługuje się podręcznikiem, słownikami, encyklopedią
- korzysta z dostępnych nowych technologii informacyjnych
- zna swoje ciało i jego potrzeby
- rozumie znaczenie dla zdrowia racjonalnego odżywiania, uprawiania sportów
- przestrzega zasad higieny osobistej
- zna nazwy roślin i zwierząt typowych dla ekosystemów naturalnych i tworzonych przez człowieka
- dostrzega cykliczność życia na Ziemi
- wskazuje znaczenie powietrza i wody dla życia w przyrodzie
- dostrzega problemy ekologiczne
- wyraża swoje odczucia wywołane kontaktem z utworem literackim, plastycznym
- stosuje podstawowe techniki i środki artystyczne
- lubi rysować, śpiewać, tańczyć, inscenizować
- bezpiecznie posługuje się prostymi narzędziami
- wykazuje pomysłowość w procesie wytworów

Kształcenie motywacji uczniów do uczenia się.

Głównym punktem odniesienia w oddziaływaniach nauczyciela jest wzbudzenie u dzieci pozytywnej, wewnętrznej motywacji. Dotyczy to sfer rozwoju: poznawczej, społecznej, moralnej, emocjonalnej, wolicjonalnej. Pomocne są mu w tym indywidualne podejście do dziecka, wyszukiwanie ich mocnych stron, nieeksponowanie słabych, chwalenie

za osiągnięcia, wspólne wyszukiwanie rozwiązań, stałe doskonalenie własnych metod pracy i uzupełnianie własnej wiedzy.

Znaczenie kształcenia językowego i literackiego

- żywe słowo wywołuje przeżycia emocjonalne, kształci czynności umysłowe
- jest jednym ze sposobów zdobywania wiedzy i kształcenia umiejętności językowych,
- kształtowanie społecznie wartościowych postaw,
- kształtowanie umiejętności właściwego porozumiewania się w stosunkach międzyludzkich,
- kształtowanie właściwego stosunku do ludzi pracy, rozwijanie zainteresowań zawodowych,
- uwrażliwienie na piękno, treści i formy utworów literackich,
- wykazywanie piękna literatury we wszystkich przejawach oraz kształtowanie umiejętności jego dostrzegania,
- podnoszenie sprawności językowych,
- wyrabianie wrażliwości estetycznej,
- bogacenie czynnego i biernego języka,
- wyposażenie dziecka w umiejętności językowe,
- wyposażenie dziecka w umiejętności redagowania wypowiedzi pisemnej,
- wyposażenie dziecka w umiejętności komunikacyjne,
- uświadomienie, że język to narzędzie zdobywania wiedzy,

Rozwijanie umiejętności czytania i zainteresowań czytelniczych

Cele kształcenia w czytaniu są celami samymi w sobie, dziecko ma świadomość że aby mogło się czegoś dowiedzieć, nauczyć, musi te umiejętności posiadać. Dzieci rozmawiają o tym co przeczytały. Przetwarzają wspólne gazetki, wykonują książeczki na określone tematy. Upowszechnia się zwyczaj codziennego krótkiego głośnego czytania. Uczniowie korzystają regularnie z klasowej lub szkolnej biblioteczki. Czytanie odbywa się w sposób urozmaicony: głośno dla całej klasy, cicho w małych grupach lub indywidualnie. Dzieci o swojej pracy mogą informować nauczyciela pisać listy, sporządzać notatki.

Rola kształcenia matematycznego.

W nauczaniu początkowym matematyki, celem który chcemy osiągnąć, jest z jednej strony ukształtowanie pewnych pojęć i struktur matematycznych, z drugiej zaś przyczynienie się do rozwoju ogólnych zdolności poznawczych i logicznego myślenia. Nadrzędnym celem edukacji zintegrowanej jest wspomaganie dziecka we wszechstronnym rozwoju na miarę jego możliwości. Cele nauczania początkowego matematyki wynikają z celów kształcenia i wychowania w kl. I-III z celów matematyki jako nauki oraz z potrzeb życia w społeczeństwie.

Cele kształcenia:

- rozwijanie ogólnych zdolności poznawczych
- rozwijanie samodzielnego, logicznego myślenia
- rozwijanie aktywności twórczej
- wstępne ukształtowanie określonych programem pojęć matematycznych
- opanowanie programem określonych umiejętności matematycznych

- rozwijanie umiejętności posługiwania się metodami matematycznymi w życiu
- umiejętność schematyzacji i wstępnej matematyzacji konkretnych sytuacji
- rozwijanie wyobraźni geometrycznej
- rozwijanie zainteresowań matematycznych
- przygotowanie do zdobycia umiejętności czytania i rozumienia tekstów matematycznych

Rola wychowawcza:

- ✓ wdrażanie uczniów do rzetelnej i sumiennej pracy własnej
- ✓ umiejętność współdziałania, koncentracji
- ✓ wyrabianie wytrwałości w przewyżnianiu trudności
- ✓ wyrabianie staranności i dociekliwości
- ✓ wyrabianie krytycznego stosunku do wykonywanej pracy

Rola kształcenia przyrodniczego.

Głównym zadaniem kształcenia przyrodniczego jest wprowadzenie dziecka w życie środowiska lokalnego i kraju ojczystego, zapoznanie się z otaczającą rzeczywistością społeczno i przyrodniczą, budzenie zainteresowań życiem ludzi i światem przyrody oraz kształtowanie umiejętności zachowania się w różnych warunkach i sytuacjach. Problemy z jakimi spotyka się uczeń dotyczą także zagadnień ekologicznych- uczeń ma dostrzec motywy i sposoby ochrony i kształtowania środowiska, ma też nabyć umiejętność dostrzegania zjawisk w ekosystemach i oceny następstw obserwowanych zjawisk przyrodniczych i czynów człowieka. Edukacja ekologiczna dąży do ukształtowania emocjonalnego stosunku do określonych zjawisk i obiektów przyrodniczych, a także w stosunku do elementów i całości tego środowiska. Sprzyjającym czynnikiem jest ciekawość poznawcza dziecka.

Cele kształcenia środowiskowego można podzielić na kilka grup:

- I. dotyczące rozwoju osobowości dziecka pod względem moralno- społecznym,
- II. związane z poznawaniem środowiska przyrodniczego i geograficznego oraz ich ochroną,
- III. dotyczące higieny i ochrony zdrowia i bezpieczeństwa dziecka,
- IV. związane z rozwojem zdolności poznawczych ucznia i jego umiejętność uczenia się.

Do realizowania pierwszej grupy celów dąży się przez:

- wprowadzenie w życie społeczne klasy, szkoły, rodzinnej miejscowości, regionu kraju
- uczenie się kulturalnego zachowania się w typowych sytuacjach wymagających kontaktów społecznych
- stopniowe zaznajamianie z zasadami organizacji życia społecznego
- zapoznanie z życiem na wsi i w mieście i w mieście, z tradycjami i perspektywami rozwoju
- zaznajamianie z pracą ludzką, rolami społecznymi, niektórymi zawodami itp.
- zapoznanie z elementami historii kultury materialnej

Druga grupa jest realizowana przez:

- wdrażanie do celowego i samodzielnego obserwowania zjawisk przyrodniczych do analizowania i uogólniania spostrzeżeń i doświadczeń, do dostrzegania związków między warunkami i zjawiskami oraz wyjaśniania przyczyn zjawisk i przemian
- zaznajamianie z różnorodnością świata roślinnego i zwierzęcego

- kształtowanie wrażliwości na piękno przyrody
- doprowadzenie do rozumienia powiązań człowieka z przyrodą, jego roli w zachowaniu równowagi w przyrodzie i odpowiedzialności za zmiany w środowisku
- uczenie się poszanowania przyrody, kształtowanie aktywnych postaw związanych z ochroną przyrody

Trzecia grupa celów ukierunkowuje pracę nauczyciela na:

- włączenie dziecka w ochronę swego zdrowia i życia
- wyposażenie uczniów w wiedzę, umiejętności i nawyki dotyczące zdrowia i jego życia
- zapoznanie uczniów z przepisami bezpieczeństwa i zasadami kultury
- uświadamianie uczniom niebezpieczeństw lokalnych w miejscu zamieszkania, w szkole

Czwarta grupa celów wynika z metod jakie stosuje nauczyciel realizując program.

Integracja metod nauczania i metod wspierania aktywności edukacyjnej uczniów.

Nauczanie integralne to taka organizacja procesów edukacyjnych, która polega na stwarzaniu dziecku warunków do wszechstronnej działalności podporządkowanej określonym zadaniom integrującym w sobie różne treści skupione we wspólnym bloku tematycznym. Przez metody wspierania aktywności edukacyjnej ucznia rozumie się sposób pracy nauczyciela z dziećmi zastosowany z myślą o tym aby umożliwić im rozwój oczekiwań poznawczych, a także sposób ich zaspakajania czy osiągnięcia. To inaczej systematycznie stosowany sposób postępowania, prowadzący do założonego wyniku (W. Okoń)

Ze względu na sposób wspierania aktywności edukacyjnej ucznia metody można podzielić na dwie grupy (Więckowski):

- informacyjne - nauczyciel przekazuje uczniom określone informacje do zapamiętania i przyswojenia; informacyjne dzielą się na: wyjaśnienie, narracje i opis,
- heurystyczne - nauczyciel, wspierając aktywność edukacyjną, uczniów budzi w nich niepokój poznawczy i zmusza do aktywnych, twórczych poszukiwań. Jest to zgodne z podającym i poszukującym tokiem nauczania. Heurystyczne dzielą się na: problemowe, dyskusji i dialogu.

Integracja organizacyjnych form kształcenia

W procesie edukacyjnym występuje określona organizacja aktywności dzieci. Podstawowymi formami organizacyjnymi aktywności w procesie edukacyjnym są:

- aktywność indywidualna,
- aktywność zbiorowa.

Aby taka forma nauki przyniosła oczekiwane efekty należy odpowiednio zaplanować jej przebieg. To z kolei przyniesie korzyści w postaci: zwiększenia skuteczności nauczania i wychowania, lepszego wykorzystania zasobów wiedzy, motywacji, środków, pomniejszenia wpływu czynników zakłócających kształcenie, świadomej kontroli nad przebiegiem i wynikami kształcenia, ochrony przed przypadkowością i chaotycznością działań i decyzji; upodmiotowienia ucznia w procesie kształcenia, jego aktywności i partnerstwa, usystematyzowania czynności uczniów, ich wiedzy, ochrony przed rutyną i monotonią dydaktyczną, samowiedzy i samooceny pracy dydaktycznej, racjonalności i profesjonalizmu pedagogicznego.

Istota i znaczenie wstępnej diagnozy rozwoju ucznia.

Badanie diagnostyczne rozwoju ucznia powinno być przeprowadzane na początku roku szkolnego w kl. I czyli na „starcie” szkolnej edukacji. Diagnoza rozwoju ucznia jest punktem wyjścia do realizacji programu; punktem odniesienia do postępów rozwoju ucznia.

Znając wyjściowy, początkowy stan rozwoju ucznia można:

- ocenić jego postępy w rozwoju nawet wtedy, gdy są one niewielkie i nie odpowiadają wymaganiom programowym,
- lepiej ocenić wysiłek, który dziecko wkłada w zdobywanie wiadomości, umiejętności i sprawności,
- lepiej zrozumieć jego uzdolnienia bądź trudności,
- nawiązać z dzieckiem głębsze więzi emocjonalne.

Ostatecznym celem diagnozy jest opracowanie wskazań edukacyjnych, które będą stymulowały, wspierały i wspomagały rozwój potencjalnych możliwości dziecka.

Diagnoza opiera się na:

- rozpoznawaniu zdolności i odchyleń w rozwoju na podstawie obserwowanych objawów,
- ustaleniu przyczyn mechanizmów i skutków nieprawidłowości rozwojowych i trudności w opanowaniu wiedzy i umiejętności.

Podstawą diagnozowania jest:

- obserwacja różnych zachowań dzieci w różnych sytuacjach zadaniowych i społecznych,
- rozmowa z dzieckiem,
- wywiad z rodzicami,
- analiza wszelkich wytworów ucznia.

Badanie diagnostyczne można przeprowadzić indywidualnie bądź zbiorowo, w zależności od proponowanej techniki i warunków. Diagnoza obrazuje tempo, rytm i dynamikę rozwoju dziecka.

Analiza celów diagnozowania

Rozwój intelektualny

- mówienie, słuchanie, czytanie, pisanie z wykorzystaniem elementarnych zasad pisowni
- świadome użycie języka
- wybieranie spośród dostępnych dziecku komunikatów medialnych
- matematyzowanie sytuacji konkretnych, rozwiązywanie nietrudnych zadań tekstowych
- posługiwanie się liczbami i działaniami w praktyce
- stosowanie algorytmów pisemnych (mnożenie i dzielenie przez liczbę jednocyfrową do 10 000, proste obliczenia pamięciowe
- obliczenia dotyczące kalendarza, zegara, długości, ciężaru (masy) i pieniędzy
- rozpoznawanie podstawowych kształtów geometrycznych

Rozwój społeczno-emocjonalny

- stosowanie podstawowych środków artystycznych z różnych dziedzin sztuki – literatury, muzyki, tańca, teatru, filmów w wyrażaniu własnych myśli i uczuć
- odnajdywanie w kulturze rodzinnej i regionalnej źródeł wartości
- dostrzeganie związku pomiędzy zachowaniem a uczuciem własnym i innych
- stosowanie zasad współżycia w klasie, w szkole

- obcowanie z literaturą i sztuką dostępną dziecku - wzorowanie się na bohaterach pozytywnych.

Rozwój fizyczny

- wykonywanie prostych zadań ruchowych zgodnie z poleceniem nauczyciela
- umiejętność uczestnictwa w zabawach grach i innych dziecięcych formach aktywności ruchowej, z zachowaniem obowiązujących reguł
- dbałość o zdrowie, higienę ciała, porządek i czystość najbliższego otoczenia
- bezpieczne korzystanie z urządzeń technicznych środków transportu
- rozpoznawanie sygnałów alarmowych o niebezpieczeństwie
- bezpieczne poruszanie się po drogach. Rozpoznawanie zagrożeń wynikających z zachowań własnych i innych osób oraz szukanie pomocy.

Istota i sens oceny opisowej

Pierwszą zmianą w kierunku upowszechnienia w klasach I- III oceny opisowej było rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej Nr 25 z dnia 16. 07 1999 w sprawie regulaminu oceniania. Sensem oceny opisowej miała być charakterystyka ucznia, w której nauczyciel umieszczał osobiste uwagi i refleksje o dziecku, uwzględniając informacje o stopniu opanowania wiedzy i umiejętności, o rozwoju cech osobowościowych, o jego zachowaniu w grupie, samodzielności oraz o postępie rozwoju procesów poznawczych.

Ustawa o systemie oświaty z 1998 oraz rozporządzenie MEN z 1996 w sprawie zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy ustalają system oceniania zewnętrznego, który dla klas I- III ma być wyłącznie oceną opisową. Dotyczy to klasyfikacji śródrocznej, końcowej oraz z zachowania. Zadaniem wprowadzenia oceny opisowej ma być przywrócenie szkole takich cech jak: kształtowanie własnego nastawienia do nauki, motywowanie do pracy, rozwijanie aktywności twórczej, sprzyjanie tworzeniu się w klasie swobodnej atmosfery pracy i partnerstwa w stosunkach nauczyciel- uczeń.

Nauczyciele pracujący w danej szkole ustalają wewnątrzszkolny system oceniania, tzw. WSO. Sensem oceny opisowej tkwi jej subiektywizacji, a nie obiektywizacji (Śliwowski). Ocena opisowa powinna stanowić zbiór osobistych uwag i refleksji nauczyciela o dziecku. Ważna jest więc informacja o stopniu opanowania wiedzy, jak również o rozwoju cech osobowościowych dziecka, jego zachowaniu w grupie, aktywności, samodzielności, a także o postępach w rozwoju procesów poznawczych. Ocena opisowa powinna służyć dziecku, rodzicom nauczycielom. Oceniamy: uzyskany efekt, wysiłek, proces działania, drogę dochodzenia do rozwiązania, poszukiwania, błędzenia. Ocena opisowa wprowadza pełną informację o zakresie nabytych przez uczniów kompetencji, wyjaśnia jak i dzięki czemu nastąpiła redukcja lub przyrost.

Funkcje oceny opisowej.

Ocena opisowa powinna spełniać funkcje:

Diagnostyczną – przedstawia przejawy rozwoju dziecka ze szczególnym uwzględnieniem jego cech dodatnich. Może ta ocena wpływać na samopoczucie jednostki w zespole klasowym, zapewniając większe poczucie bezpieczeństwa i zachęcać do podejmowania dalszych wysiłków.

Prognostyczną - należy zwrócić uwagę na uwzględnienie aktywności poznawczej podmiotu. Bardzo pomocne jest stosowanie arkusza obserwacyjnego w którym poszczególne zagadnienia zostają określone jasno, klarownie nawet dla dziecka.

Informacyjno-wychowawczą – zapewni poczucie bezpieczeństwa, pełniejszą informację o osiągnięciach i indywidualizacji pracy

Motywacyjna – która zachęca do podejmowania wysiłku, stwarza nadzieję na osiągnięcie sukcesu, dodaje wiary w możliwości dziecka, wzmacnia je, wskazuje na możliwości dokonania zmian w postępowaniu.

Ocenianie efektywne.

Daje dziecku informację o tym, co już umie, nad czym musi popracować, jak daleko jest na drodze do osiągnięcia celu. Uwzględnia możliwości dziecka i bierze pod uwagę wkład pracy dziecka, jego wysiłek włożony w wykonanie zadania. Nie etykietuje dzieci, zachęca do dalszej pracy i wysiłku. Nie pełni funkcji kary, uwzględnia postęp jaki dokonał się w dziecku. Uczeń powinien mieć pewność, że w toku uczenia się ma prawo do popełniania błędów, za które nie może być karany złą oceną. Równocześnie ma prawo do rzetelnej informacji, z której jasno wynika co zrobił dobrze, a co musi zmienić, żeby było lepiej. Taka informacja motywuje do dalszego wysiłku w celu dokonania korekty poprzez kolejne działania.

Zastosowanie w edukacji oceny opisowej wymaga zatem wnikliwej obserwacji każdego dziecka. W obserwacji tej warto uwzględnić:

Postępy w nauce np. wypowiadanie się, czytanie nowego tekstu, technika pisania, pisanie z pamięci, zapamiętywanie treści słownych, elementy wiedzy o języku, rozumienie pojęć, liczenie w zakresie 10, rozwiązywanie zadań z treścią, określanie stosunków przestrzennych i wielkościowych, umiejętność obserwowania środowiska, aktywność poznawcza, sprawność ruchowa, troska o zdrowie i bezpieczeństwo, troska o wygląd zewnętrzny, aktywność twórcza, staranność wykonywania prac

Poziom osiągnięć doskonały, satysfakcjonujący, dobry, słaby, niezadowolający

Stopień wysiłku bardzo duży, przeciętny, niewielki, minimalny

Dojrzałość szkolną respektowanie wymagań dotyczących zachowania w szkole, poszanowanie własności, przygotowanie do zajęć, punktualność, samodzielność w działaniu, motywacja zadaniowa, wytrwałość w pracy, koncentracja na czynności

Stosowanie w toku oceny opisowej ma sprzyjać w wspieraniu rozwoju indywidualnego każdego ucznia, różnicować opinie stosowane do jego osobistych możliwości i osiągnięć oraz pobudzając do dalszej aktywności edukacyjnej.

Prawo ucznia do błędu

Błąd stanowi element procesu uczenia się. Błąd jest zjawiskiem normalnym, wskazuje na konkretną trudność, która wyłoniła się przed uczniem, wobec której musi nastąpić mobilizacja wysiłku w sferze intelektualnej i wolicjonalnej w celu jej przezwyciężenia. Ważne jest, żeby uczeń był świadomy, na czym polega jego błąd, dostrzegał go i umiał poprawić. Jest on źródłem informacji tak samo dla samego ucznia, jak i dla nauczyciela. Zmiany w liczbie popełnianych błędów – mniejsza ilość i wzrost sprawności, stanowią wskaźnik postępu w opanowaniu danych umiejętności. Jeżeli uczeń po wykonaniu zadania nie ma możliwości dokonania głębszej refleksji, to przerwany zostaje proces jego autoanalizy przybliżającej go do zdobywania samodzielności intelektualnej - przejmuje ją nauczyciel. Wskazywanie błędu przez nauczyciela w dużej mierze zwalnia ucznia z samodoskonalenia się i nastawia na zdobywanie dobrych not, a nie na własny rozwój, doskonalenie własnych kompetencji, zaspokojenie ciekawości. Piętnowanie błędów, może powodować powstawanie blokad psychicznych przed podejmowaniem wyzwań, trudnych lub nowych zadań, poszukiwaniem alternatywnych rozwiązań.

W procesie dydaktyczno- wychowawczym, powinno pozwolić się uczniowi na dokonanie autoanalizy, tuż po wykonaniu zadania, gdzie wyszukiwałby błędy w swojej pracy, a następnie je poprawiał. Podstawę oceny stanowi więc nie błąd, lecz dalszy proces uczenia i jego efekty.

Rola środków dydaktycznych.

Środki dydaktyczne wzbogacają proces dydaktyczny i wyobraźnię uczących się, a tym samym przyczyniają się do optymalizacji nauczania i uczenia się, wpływają wydatnie na przyspieszenie procesu opanowania przez uczniów wiadomości i umiejętności. Pełnią one istotną rolę w rozwoju myślenia i praktycznym zastosowaniu wiedzy. Usprawniają bezpośrednio poznawanie rzeczywistości przez uczniów. Dostarczają tworzywa – w postaci wrażeń i spostrzeżeń na którym opiera się poznanie pośrednie, czynności umysłowe oraz różnorodne czynności.

Środki dydaktyczne dzielą się na:

- techniczne (słuchowe, wzrokowe, wzrokowo- słuchowe)
- konwencjonalne dzielą się na (podręczniki, pomoce graficzne, modele, okazy naturalne)

Stymulowanie twórczej aktywności ucznia.

Wczesne rozwijanie postaw i zdolności twórczych, organizowanie warunków do tworzenia ułatwi współczesnemu człowiekowi, kształtowanie własnego świata przeżyć, realizowanie siebie w pasjonującym działaniu, który nadaje życiu sens i jest bogatym źródłem osobistej satysfakcji. J. P. Guilford i V Lowenfeld wprowadzili kryteria postawy twórczej, które podlegają treningowi czyli można je rozwijać i udoskonalać przez kształtowanie odpowiedniej motywacji.

Kryteria postawy twórczej

- wrażliwość na problemy, dyspozycja wrażliwość – to wrażliwość na rzeczy, która pozwala dostrzegać subtelność, stwierdzenie braków, postrzeganie tego co niezwykle,
- zdolność do pozostawiania w stanie gotowości- to otwartość i płynność myśli; oznaką umysłu twórczego jest wielość możliwych odpowiedzi na jeden dany bodziec,
- mobilność - czyli możliwość szybkiego dostosowania się do nowych sytuacji, skutecznego reagowania na zmiany,
- oryginalność- stanowiąca jeden z ważniejszych składników myślenia dywergencyjnego (kiedy dziecko nie ogranicza się do wytworzenia jednego pomysłu lecz poszukuje wielu sposobów rozwiązywania problemów,
- zdolność do przeobrażania i nowych oznaczeń- czyli zdolność zmiany funkcji przedmiotu po, to, by uczynić go użytecznym w innej formie,
- analiza- czyli zdolność abstrakcji, dzięki niej przechodzimy do syntetycznej percepcji rzeczy, do określania ich szczegółów,
- synteza – polega na gromadzeniu wielu przedmiotów lub ich części, by nadawać im nowe znaczenie,
- organizacja koherentna- dzięki której człowiek jest zdolny do harmonizowania swych myśli, wrażliwości i zdolności postrzegania z własną osobowością.

Są to podstawowe cechy, które warto rozwijać i kształtować u dzieci jeśli chcemy rozwijać u nich postawę twórczą.

Planowanie pracy w edukacji zintegrowanej

- Wybór koncepcji edukacyjnej
- Znajomość kryteriów wyboru programu i podręczników
- Kierunki aktywności edukacyjnej dziecka
- System oceniania dziecka
- Komunikacja werbalna i niewerbalna n- la
- Dokumentacja pracy n- la i aktywności dziecka
- Wizerunek dziecka w pracy pedagogicznej n- la

Danemu blokowi tematycznemu odpowiada scenariusz dnia lub dni aktywności jest to kolejny etap planowania pracy. W pierwszej części scenariusza umieszczamy:

- Temat bloku
- Temat dnia
- Cele edukacyjne
- Forma zapisu w dzienniku
- Metody
- Formy
- Środki dydaktyczne

Druga część scenariusza ukazuje przebieg dnia, który przedstawia zamieszczona niżej tabela.

Cele (zakładane efekty)	Warunki pobudzające do aktywności	Zadania dla uczniów	Czynności uczniów	Obszar aktywności
1	2	3	4	5

Takie uporządkowanie daje obraz nauczania integralnego, przechodzenie od jednego obszaru aktywności do następnego w sposób płynny, z jednej zakończonej aktywności wynika następna.

BIBLIOGRAFIA

1. Jakowicka M: Czytanie jako zaniedbany obszar edukacji wczesnoszkolnej w kontekście kształcenia zintegrowanego. [w] Edukacja zintegrowana w reformowanej szkole, red. Moroz H. Kraków 2001.
2. Cackowska M.: Cienie i blaski reformy edukacji wczesnoszkolnej. [w] Edukacja zintegrowana w reformowanej szkole, red. Moroz H. „Impuls” Kraków 2001.
3. Parafiniuk-Sowińska J. :Dylematy integralnego kształcenia w klasach początkowych. [w] Edukacja zintegrowana w reformowanej szkole, red. Moroz H. Kraków 2001.
4. Gruszczyk-Kolczyńska E: O niektórych pułapkach zintegrowanego kształcenia. [w] Edukacja zintegrowana w reformowanej szkole, red. Moroz H. Kraków 2001.
5. Szpiter M.: Integracja w aspekcie nowych założeń edukacji wczesnoszkolnej. PAP Słupsk 2004.
6. Pałka S.: Aktywność twórcza dzieci i młodzieży, WSiP. W-wa 1988
7. red. Elżbieta Szeffler AKTUALNE problemy edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej /. - Bydgoszcz : Wydaw. Akademii Bydgoskiej, 2001
8. Badura-Strzelczyk G. Pomóż mi zrobić to samemu : jak wykorzystać idee Marii Montessori we współczesności. - Kraków : Oficyna Wydawnicza "Impuls", 1998
9. Grażyna Duszyńska [i in.]. DRAMA w kształceniu zintegrowanym - Płock : Wydaw. "KOREPETYTOR" - M. Gałczyński, 2001
10. Filipiak E. Smolińska-Rębas H. Od Celestyna Freineta do edukacji zintegrowanej : w poszukiwaniu modelu wczesnej edukacji, czyli o tym jak organizować sytuacje edukacyjne wyzwalamy aktywność własną dziecka. - Bydgoszcz : Wydaw. Uczelniane WSP w Bydgoszczy, 2000
11. Helm J. Harris, Katz Lilian G. : Mali badacze : metoda projektu w edukacji elementarnej. - Warszawa : Wydaw. CODN, 2003

12. Kazebruk J. : Poradnik twórczego treningu technicznego : dla nauczycieli klas I-III. - Białystok : "Trans Humana", 1996
13. Klaus-Stańska Dorota : W nauczaniu początkowym inaczej. - Kraków : Oficyna Wydawnicza "Impuls", 1999
14. Krzyżewska J. Aktywizujące metody i techniki w edukacji wczesnoszkolnej. Cz. 1-2. - Suwałki : AU OMEGA, 1998-2000
15. Kujawiński J. Metody edukacyjne nauczania i wspierania w klasach początkowych : edukacja wczesnoszkolna sprzyjająca doświadczeniu podmiotowości i współpodmiotowości uczniów i nauczycieli. - Poznań : Wydaw. Nauk. UAM, 1998
16. Nehring A. Sawicka L. Szelańska – Strzyga A. Uczyć ciekawiej, to znaczy jak? : nauczanie zintegrowane - scenariusze zajęć metodami aktywizującymi. - Toruń : "Aksjomat", 2002
17. Olszewska B. : Metoda dobrego startu jako system ćwiczeń aktywizujących dojrzałość szkolną dzieci sześciolatków. - Łódź : Wydaw. "Wing", 2001
18. Puślecki W. Kształcenie wyzwolające w edukacji wczesnoszkolnej. - Kraków : Oficyna Wydawnicza "Impuls", 1996
19. Umiastowska D. Rytkowska E. Żywe lekcje w nauczaniu zintegrowanym : podstawy teoretyczne, propozycje praktycznych rozwiązań. - Kraków : Oficyna Wydawnicza "Impuls"

Scenariusz zajęć

Wybrane zagadnienia z metodyki nauczania zintegrowanego

Cele ogólne:

Poznanie podstawowych założeń, istoty integracji kształcenia zintegrowanego oraz standardów osiągnięć i standardów wymagań na etapie edukacji zintegrowanej. Poznanie zasad kształcenia umiejętności planowanie pracy w edukacji zintegrowanej.

Cele szczegółowe:

Po ukończeniu szkolenia uczestnik:

- Określa na czym polega dojrzałość szkolna dziecka.
- Wymienia paradygmaty edukacyjne we współczesnej pedagogice wczesnoszkolnej.
- Określa podstawowe założenia kształcenia zintegrowanego oraz płaszczyzny, typy i obszary integracji.
- Rozróżnia na czym polega istota pracy pedagogicznej nauczyciela.
- Diagnostuje trudności uczniów w edukacji zintegrowanej.
- Określa kompetencje kluczowe oraz kompetencje przedmiotowe ucznia.
- Wie na czym polega integracja metod nauczania i metod wspierania aktywności edukacyjnej uczniów.
- Określa istotę i znaczenie wstępnej diagnozy rozwoju ucznia.
- Rozumie istotę i sens oceny opisowej, zna jak efektywnie ją stosować.
- Planuje własną pracę w edukacji zintegrowanej, opracowuje scenariusze zajęć.

Metody pracy:

wykład, analiza tekstu, praca w grupach, dyskusja, praca kartą do diagnozy

Środki dydaktyczne:

rzutnik multimedialny, podstawa programowa nauczania zintegrowanego, przykładowe scenariusze zajęć, karta do diagnozy ucznia, duże arkusze papieru

PRZEBIEG ZAJĘĆ

Temat: Istota i założenia nauczania zintegrowanego (Czas trwania 4 godziny)

1. Wykład omawiający istotę i założenia kształcenia zintegrowanego. Następnie krótka dyskusja podczas której uczestnicy odwołują się do własnych doświadczeń, wskazują realia pracy w szkole. Można sporządzić listę praktycznych „dobrych rad” dla nauczyciela.
2. Dojrzałość szkolna – praca indywidualna z uczniem. Uczestnicy otrzymują opis różnych zachowań uczniów, próbują określić gdzie leży przyczyna trudności oraz określić sposoby wspierania i motywowania, dalszej pracy z uczniem w celu niwelowania trudności. Rozwijanie indywidualnych uzdolnień i zainteresowań uczniów.

3. Podsumowaniem tej części zajęć może być omówienie kompetencji nauczyciela.

Temat: Metody nauczania i wspierania aktywności edukacyjnej uczniów (Czas trwania 4 godziny)

1. Znaczenie kształcenia językowego i literackiego. Uczestnicy w grupach przygotowują krótkie prezentacje na podstawie dostarczonego tekstu – każda grupa inny temat: właściwości mowy i myślenie dziecka rozpoczynającego naukę w szkole; środki do nauczania j. polskiego; nauka czytania i wykorzystania tekstu; pisanie i uczenie ortografii.
2. Omówienie metod stosowanych w nauczaniu zintegrowanym – poparte przykładami z doświadczeń nauczycieli.
3. Twórczość jako integralny element w edukacji wczesnoszkolnej – przygotowanie plakatów przez grupy.

Prezentacja i omówienie prac grup. Zwrócić uwagę na stosowanie stopniowania trudności.

Temat: Edukacja matematyczna i przyrodnicza (Czas trwania 4 godziny).

1. Edukacja matematyczna w klasach początkowych – metody nauczania matematyki, rozwijanie aktywności matematycznej uczniów. Praca w grupach - przygotowanie kilku propozycji np.: wprowadzania pojęć matematycznych, pracy z zadaniami tekstowymi.

Prezentacja i omówienie, informacje zwrotne od pozostałych uczestników.

2. Rola kształcenia przyrodniczego. Krótka prezentacja treści i metod pracy w tym obszarze. Następnie praca w grupach (metodą 3, 6, 9) nad zagadnieniami:
 - o dotyczące rozwoju osobowości dziecka pod względem moralno-społecznym,
 - o związane z poznawaniem środowiska przyrodniczego i geograficznego oraz ich ochroną,
 - o dotyczące higieny i ochrony zdrowia i bezpieczeństwa dziecka,
 - o związane z rozwojem zdolności poznawczych ucznia i jego umiejętność uczenia się.

Prezentacja i omówienie pracy grup. Dyskusja nad propozycjami pracy.

Temat: Ocenianie ucznia. Planowanie pracy nauczyciela (Czas trwania 3 godziny)

1. Wykład dot. założeń oceniania ucznia w nauczaniu zintegrowanym. Krótka dyskusja. Następnie uczestnicy otrzymują przykłady różnych ocen opisowych uczniów. Analizują je wskazując czy spełniają one podstawowe funkcje: diagnostyczną, prognostyczną, wychowawczą, motywującą. Wskazują mocne i słabe strony przykładowych ocen opisowych.
2. Prezentacja zasad planowania pracy w edukacji zintegrowanej. Odwołanie się do wiedzy i doświadczeń uczestników. Po krótkiej dyskusji uczestnicy w grupach opracowują przykładowy miesięczny plan w odniesieniu do różnych bloków tematycznych – wg zaproponowanej tabeli.

Prezentacja i omówienie prac wraz z informacjami zwrotnymi od uczestników. Ewaluacja zajęć.